

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0630226 Bäckan

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom nätverket av områden säkerställs naturvärden inför framtiden. Varje land är skyldigt att bevara värdena i sina utpekade områden. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den är ett så kallat "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument, för formell reglering av t ex skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyper och arter i ett enskilt område finns i kartverktyget Skyddad natur. Gå in på Naturvårdsverkets hemsida och sök på "kartverktyget skyddad natur". När du kommit in i kartverktyget så söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor), Naturtyper (linje) och Naturtyper (punkter).

Det går också att ladda ner naturtypskartan som shapefiler på följande adress: <http://gis-services.metria.se/nvfeed/atom/nnk.xml>

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630226 Bäckan

Kommun: Ljusdal

Områdets totala areal: 2,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-09-21

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2005-08-12

Markägarförhållanden:

Privat.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

6510 - Slätterängar i låglandet

4038 - Violettt guldvinge, *Lycaena helle*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Områdets artrika gräsmarker samt Natura 2000-arten violett guldvinge.

Motivering:

De artrika gräsmarkerna samt förekomsten av violett guldvinge gör området skyddsvärt. Hackslåttmarkerna i Bäckan har höga värden p.g.a. den långa obrutna hävden och frånvaron av störande ingrepp vilket har resulterat i en mycket artrik ängsflora. Marken är välhävdad och ogödslad.

Prioriterade åtgärder:

Fortsatt hävd av gräsmarkerna samt uppföljning av huruvida violett guldvinge finns kvar i området.

Beskrivning av området

Bäckan består av några gårdar i odlingslandskapet vid Bäckesjöns västra strand, ca 5 km sydväst om Hennan. Natura 2000-området utgörs av väg- och dikesrenar och andra mindre hackslåttor som slås med lie och vegetationen är mycket rik på växter som indikerar en lång historia av hävd. Även mellan hackslåttorna finns fina slättermarker som skulle kunna ingå i Natura 2000. Dessa marker har tidigare varit svalåkrar och är inte lika artrika, men de har aldrig gödslats och det finns hävdgynnande växter. Den dominerande vegetationstypen är friskäng av rödventyp men mindre avsnitt med rished av blåbär-lingontyp finns också, framför allt i björkdungen i den västra delen av området. Spritt i hackslåttmarken finns buskar av vide, en och kanelros. Här och var finns också gamla byggnader, odlingsrösen och trögärdesgårdar som minner om forna tiders hävd.

I området finns ett stort antal arter som indikerar långvarig hävd, t.ex. kattfot, vårbrodd, låsbräken, ljung, liten blåklocka, hirsstarr, grönyxne, prästkrage, stagg, bockrot, ormrot, vårfingerört, ängsskallra, åkerbär, ängsruta, ängsfryle, ängsvädd, fårsvingel, ängsbräsma och ängsviol. Här finns också en rik variation av olika arter daggkåpor.

Vad kan påverka negativt

Vid beskrivandet av sådant som kan skada de utpekade naturvärdena i ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom skydd eller skötselåtgärder.

Att en åtgärd är angiven som hot gör att man ska vara extra uppmärksam. Åtgärden kan vara tillståndspliktig. Hur och var i området åtgärden utförs och vilken hänsyn som tas kan vara avgörande för om åtgärden påverkar området på ett betydande sätt eller inte, d.v.s. är tillståndspliktig eller inte.

För respektive ingående Natura 2000-naturtyp- och art listas exempel på åtgärder som skulle kunna innebära en negativ påverkan.

Situationen för violett guldvinge är oviss, då den senast sågs för ca 10 år sedan. Även om arten skulle visa sig finnas kvar i området kan dess förekomst ändå vara hotad, då arten anses vara beroende av en fungerande metapopulationsdynamik med flera närliggande ytor med lämpligt habitat som kan interagera med varandra, för långsiktig överlevnad.

Bevarandeåtgärder

Området sköts med hjälp av miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar med särskilda värden.

Skötseln regleras i en av Länsstyrelsen framtagna åtagandeplan för miljöersättning för betesmarker och slätterängar. Åtagandeplaner gäller under 5-årsperioder. Enligt den aktuella åtagandeplanen framgår att:

- Användning av växtskyddsmedel, gödsling, jordbearbetning, göra insådd, bedriva täkt av sten eller jord, genomföra åtgärder som riskerar att skada fornlämningar eller värdefulla landskapselement eller andra åtgärder som kan skada natur- och kulturvärden ej är tillåtet.

- Igenväxning av träd och buskar ska hållas borta under hela åtagandeperioden.
- Marken ska skötas varje år så att det inte blir någon skadlig ansamling av förna.
- Slåttern ska ske mellan 15 juli och 31 september.
- Slåttern ska ske med lie eller motormanuell minislätterbalk. Högst 25 procent av marken får slås med traktor och slätterbalk. Redskapen som används ska ge ett skärande eller klippande snitt.
- Efter slåttern ska höet torka på slätterängen tills det är torrt dock minst 3 dagar innan det förs bort.

Bevarandetillstånd

Tillståndet för ängsmiljöerna bedöms vara gynnsamt. Däremot är situationen för violett guldvinge oviss.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målbildindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målbildindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6270 - Silikatgräsmarker**

Areal: 0,6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Definition av naturtypen:

Artrika, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen på torra–friska, silikatrika jordar.

Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning.

Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %.

Hävdgynnade arter ska finnas.

Karakteristiska arter: Blåsuga, späd daggkåpa, sammetsdaggkåpa, källdaggkåpa, njurdaggkåpa, trubbdaggkåpa, vindaggkåpa, skårdaggkåpa, backlök, getväppling, lundtrav, ormrot, låsbräken, höstlåsbräken, liten blåklocka, vårstarr, rödklint, becknejlika, grå ögontröst, ögontröst, vitmåra, gulmåra, luddhavre, åkervädd, prästkrage, tjärblomster, vildtimotej, revfibbla, bockrot, nattviol, jungfrulin, blodrot, gullviva, knölsmörblomma, ängsskallra, höskallra, mandelblom, ängsvädd, baktimjan, stornopping, blåröding, scharlakansvaxskivling och olivjordtunga.

Mer information om Natura 2000 och Natura 2000-naturtyper- och arter finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Bevarandemål

Arealen silikatgräsmarker ska vara minst 0,6 ha. Området hyser en tydligt hävdpräglad markvegetation med en för naturtypen naturlig artsammansättning. Det råder en naturlig näringsstatus i området. Igenväxningsvegetation hålls borta från den öppna hävdade marken. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna sker.

Negativ påverkan

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

Fortsatt slåtter av gräsmarkerna.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

6510 - Slätterängar i låglandet

Areal: 1,6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Definition av naturtypen:

Artrika, torra–friska, hävdpräglade ängar i Götaland samt under högsta kustlinjen i Svealand och Norrland. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slätterängsskötsel (och ofta även använts som betesmark på senare tid), men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Karakteristiska arter: Blåsuga, vårbrodd, ormröt, darrgräs, stor blåklocka, vårstarr, hirsstarr, loppstarr, rödklint, brudborste, klasefibbla, skogsnycklar, Jungfru Marie nycklar, Adam och Eva, vanlig ögontröst, ängsgentiana, fältgentiana, brudsporre, slätterfibbla, sommarfibbla, prästkrage, tvåblad, korskovall, flugblomster, nattviol, rosettjungfrulin, jungfrulin, vårfingerört, majviva, gullviva, ängsskallra, höskallra, blodtopp, svinrot, ängsskära, ängsvädd och backklöver.

Bevarandemål

Arealen av naturtypen slätterängar i låglandet ska vara minst 1,6 ha. Markvegetationen är tydligt präglad av slätter med bortförsel av hö (ingen skadlig förnaansamling etc.) och har en för naturtypen naturlig artsammansättning. Det råder en naturlig näringsstatus vid ängen (som ej är gödningspåverkad). Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna sker.

Negativ påverkan

- Minskad eller utebliven slätter och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Årlig slätter vid fel tidpunkt, t.ex. för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hinner sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

Fortsatt slåtter av gräsmarkerna.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

4038 - Violet guldvinge, *Lycaena helle*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Livsmiljö:

Violet guldvinge förekommer i Sverige i två vitt skilda huvudbiotoper. Av störst betydelse är frisk till fuktig, betad eller slåttad, ogödslad mark med rörligt markvatten. Detta kan vara ängsmark men i vissa fall även vägkanter. I nederbördsrikare områden förekommer arten även på torrare underlag. I fjällkedjan förekommer arten i källkärr och i den övre fastmarksövergången i sluttande fattigkärr. Vidare kan arten påträffas i soliga gläntor i skogen, vanligen i anslutning till bäckar eller översilningsmarker ofta där dessa korsas av mindre vägar eller kraftledningsgator.

I Skandinavien är larvens värdväxt ormot, *Bistorta vivipara*.

Önskvärd naturlig stress och störning:

Violet guldvinge är en av de fåtal dagfjärilsarter som gynnas av kontinuerligt hävdad slåttermark. Sannolikt gynnas larvutvecklingen av att slåtter och höbärgning inte nämnvärt skadar den lågvuxna ormot, utan istället exponerar markytan för solinstrålning. Den lågvuxna och solkrävande ormot konkurreras ut inom ett par år om hävden upphör.

Reproduktion och spridning:

Äggen placeras ett och ett på värdväxten vid mittnerven på bladens undersidor. Larven förpuppar sig samma sommar och gräver ner sig i mossa före förpuppningen och övervintrar i puppstadiet. Fjärilen flyger från slutet av maj och under juni månad.

Undersökningar i Tyskland visar att violet guldvinge är mycket lokaltrogen och obenägen att kolonisera nya områden. Det maximala migrationsavståndet var så lågt som ca 500 meter. Några undersökningar av de Skandinaviska populationerna är inte kända.

Bevarandemål

Violet guldvinge ska ha en permanent förekommande population i området.

Negativ påverkan

- Violet guldvinge hotas av upphörd traditionell hävd. Larvutvecklingen gynnas av slåtter och höbärgning då ormot är hävdberoende samtidigt som ökad solexponering av marken ger en gynnsam livsmiljö för larven. Bryts hävden konkurreras den lågvuxna och solälskande ormot snabbt ut.

- Modern ensilageteknik är mindre väder- och tidpunktsmässigt bunden slåttermetod. Det finns starka skäl att misstänka att detta leder till att slåtern oftare infaller under ett kritiskt skede i artens livscykel, eller på annat sätt missgynnar arten.

- Slåtterängar har i stor omfattning planterats med gran då jordbruket upphört eller förändrats.

- Förändrad hydrologi. Markavvattning som eliminerar översilningsytor i både hagmark och gläntrik skogsmark.

- Violet guldvinge missgynnas av fragmentering då artens livsmiljöer i hög grad har gått förlorade.

Bevarandeåtgärder

Fler eftersök efter arten bör göras. Fortsatt hävd av gräsmarkerna är en viktig förutsättning för att arten ska kunna finnas kvar i området.

Bevarandetillstånd

Oklart. Ett exemplar av arten påträffades vid området 2007. Den har eftersökts på senare tid, men inte återfunnits. Miljön och hävden har varit till synes densamma som vid tidpunkten för fyndet.

Dokumentation

ArtDatabanken. (2017). Artfakta. Lycaena helle Violett guldvinge. Artdatabanken SLU, Uppsala. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/101248> [2017-01-12]

Länsstyrelsen i Gävleborg. (2005). Bevarandeplan Natura 2000: Bäckan. Dnr 511-7938-05, 00-001-064

Naturvårdsverket. (2014). Åtgärdsprogram för violett guldvinge, 2014-2018. Rapport 6603.

Naturvårdsverket. (2017). Natura 2000 i Sverige. <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddade-omraden/Natura-2000/> [2017-01-04]

Bilagor

Karta

Bäckan

1:2 000

Bäckan

Legend

6270 - Silikatgräsmarker

6510 - Slätterängar i låglandet

Natura 2000-område